

Torpedni udar

Bila je to vježba puna napora, radosti i dinamike — odjednom. Sve se razvijalo po planu i bez zastoja. Do kraja je ispoljeno zalaganje pojedinaca i malih ali čvrstih kolektiva, samoinicijativa, požrtvornost i snalažljivost mornara i starješina. Stečena su mnoga nova iskustva. Vježba je i ovog puta pokazala da — čovjek i tehnika — ako se pravilno iskoriste, mogu vrlo lako da se pretvore u silnu udarnu pesnicu u borbi protiv neprijatelja. Mladost puna života dostojno je i u ovoj prilici na praksi primijenila ono što je kroz prethodnu obuku naučila. Ako nešto i nije bilo savršeno, to se moglo najprije kroz ovakvu vježbu uočiti da bi se ono što je evidentirano kao manjkavost, ubuduće, na slijedećoj vježbi, moglo lakše otkloniti.

Negdje na južnom Jadranu

Brodovi nepomični, čvrsto vezani i zbijeni jedan uz drugog, krmom prema obali, ljuljuškaju se u četverovezu. Na palubama i u motornom prostoru mornari i starješine imaju pune ruke posla: pritežu konope, čiste oružje, polijevaju palubu, provjeravaju motore, kontroliraju brodske mehanizme...

Ali, njih kao da nagriža crv slutnje, nešto što znaju da mora doći, i to vrlo brzo. Doduše, starješine su ih već upoznale »načelno« sa zadatkom i da plove iz baze u rejon gdje će se izvoditi vježba. No, to za mlade ljude kao da nije dovoljno. Oni bi htjeli da što prije isplove sa veza. Jer, ionako badaća upiru oči prema radoznalim šetačima i slušaju muziku čiji zvuci dopiru sa prostrane terase hotela punog mladih turista.

U luci je mnogo brodova, a ponajviše torpednih čamaca i topovnjača, lakih i brzih plovih jedinica koje su u stanju da se vrlo brzo i gotovo neprimjetno približe cilju, napadnu ga, unište, kao da su najveći ratni brodovi. Mogu to, ne samo zbog toga što imaju najsvremenije naoružanje, već u prvom redu zato što su na njima uvježbane posade — mlade starješine i mornari, odvažni i spremni, da ako to ustreba, učine i najveće podvige. To je, uostalom, pokazala i naša narodnooslobodilačka borba.

Evo, kako je to, zapravo, na ovoj vježbi bilo. Komandant jedinice, stari i iskusni pomorac, u ratu komandant jednog naoružanog broda, kapetan bojnog broda Josip Dundov, pozvao je u svoju kabinu potčinjene komandante i upoznao ih sa predstojećim zadatkom. Ovi su imali taman toliko vremena, da pogledom prelete po karti, potraže objašnjenje pojedinih detalja, pa pošto su dobili odobrenje da mogu poći, natukoše svoje šapke na glavu i napustiše »Istranku«. Motorni čamac prevezao ih je do njihovih brodova.

TO JE DAN — »D«

Sunce pripeklo da mozak čovjeku provrije. Jedva da je ručak prošao i to onaj suhi, spakovan u kartonsku kutiju, kad je uz bok usidrenog broda, skladišta torpeda, pristao prvi torpedni čamac. Po ranije pripremljenom planu, posade su pristupile pripremi za krcanje torpeda.

— Za ispravnost nema što da brinete — upozori torpedistu majstor, stručnjak iz Zavoda Boro Ivović. — Radit će kao sat, samo ga vi dobro uperite u neprijatelja.

Svi se nasmijahu ovoj pola šali, pola zbilji majstora. Dotjerivanje aretirnog uređaja, indikatora, određivanje brzine, daljine i drugih elemenata na torpedu, preuzeo je na sebe majstor Josip Mašulinski. Veliku pomoć imao je u mladim starješinama i mornarima.

Odmah zatim, električna dizalica sa pomoćnog broda prebacila je prvi »primjerak« ubitačnog oružja na torpedni čamac. Taman što su motori zaburjali, a već se iza obližnjeg otočića ukazala silueta slijedećeg torpednog čamca. Poslije

njegovog otplovljenja pristizao je treći, pa za njim slijedeći... I tako redom, naizmjenično, jedni su pristizali i krcali torpeda, a drugi su odlazili i uplovljavali u uvalu gdje su se vezivali i dobro maskirali, da ih je i najbrižnijim avio-izviđanjem bilo teško uočiti.

Veo gustog mraka pomiješan nekakvom izmaglicom, već se dobro spustio nad okolicom, kad je komandant jedinice, kapetan fregate stigao te večeri sa komandnog broda.

— Sigurno je da komandant donosi najnovije vijesti — požuri da prvi iznese svoje zapažanje jedan rezervni potporučnik okruglog lica sa kaštelanskim naglaskom u govoru. — Neka bude što biti mora. I nama se pruža šansa da vidimo ono što smo prije nekoliko godina u klupi učili.

Komandanti brodova su se okupili brzo u pramčanom prostoru jednog komandnog torpednog čamca.

— Drugovi, naš je zadatak da padom mraka isplovimo, otkrijemo konvoj — izlagao je nadnešen nad kartom drug Anić — i izvršimo torpedni udar. Težište napada je na desantne brodove. O pojedinostima, ili eventualnim izmjenama odluke, dogovorit ćemo se na ovoj poziciji, — završio je šestarom upirući na jednu udaljenu tačku Jadranskog mora.

Određio je odmah zatim, vrijeme otplovljenja, izbor cilja, rejon prikupljanja i vrijeme povratka, mjesto baziranja i način maskiranja. I, neke druge detalje...

— Ima li tko šta da pita?

— Nema — odgovoriše skoro u isto vrijeme prisutni i nadnesoše se sad i oni nad kartom, ne bi li ipak pronašli još koji podatak koji bi im mogao koristiti na predstojećoj vožnji.

— Upoznajte sa zadatkom vaše posade i objasnite im da je došao čas kada obuku treba u praksi provjeriti.

— Jasno?

— Jasno.

— Onda, voljno!

Mladi komandanti brzo nestadoše kroz otvor na palubi. Za sve njih je došao dugo očekivani dan — »D«.

U SUSRET NEPRIJATELJU

Ubrzo zaburjaše snažni motori. Benzinska para pomiješa se sa okusom mora i soli. Mornari spustiše sa kapa podbradnike i maloprijašnja šala nestade brzinoj meteorita. Za tili časak svaki je stajao na svojoj borbenoj stanici spreman i odlučan.

Poručnik korvete pritisne dugme zvučnog signala i povuče ručice za komandu motorima. Brod zaveze prema pučini ostavljajući za sobom pravu kao strijela vodenu brazdu koja se u pozadini divergentno širila prema obali.

— Ovakve vježbe uvijek su nam mnogo koristile — reče usput. — A vidite i sami: i posada jedva čeka da se otisnemo od obale.

I zaista, kod svih se osjeća nekakvo uzbuđenje. Više nitko ništa ne govori. Svi znaju svoj posao nastojeći da ga što bolje izvrše, ne smetajući jedan drugome. Sve se odvija tačno i odgovorno, reklo bi se stručno — do automatizma.

Brodska radio-stanica poče da pišti, ali ubrzo prekide rad. Po naređenju!

— Javljaju sa komandnog broda da ih slijedimo... Kosovo... Čačak... — izvještava i daje signale mornar Savo Lukić.

Ubrzo prenese i signal da se brod prestroji u kolonu. Komandant naredi manevar.

Vodnik I klase Ivan Skale po naređenju komandanta poče s okretanjem kormilarskog točka usmjeravajući pramac prema vodnom svjetlu broda ispred sebe.

Na znak borbene uzbune, mornari artiljerci Ivan Šuta, Ibro Sablijić, Jusuf Sulić, Pal Futović i Bruno Žigon zauzeše svoja mjesta kod topova.

— Je li sav pribor na stoļu? — pita komandant.

— Karte, uglomjeri, daljinarska sprava... Sve je na stolu.

— Štoperica?

I ona...

Smjenjuju se naređenja sa izvještajima.

— Radar — most! Više objekata u kursu... daljina... smjer... — izvještava mornar Zvonko Borić, koji je opazio više bjeličastih mrlja na zaslonu radara.

Potporučnik, koji na ovom brodu stažira tek tri mjeseca, priđe ekranu da provjeri »situaciju«. Odmah se uvjeri u tačnost mornarevog izvještavanja.

Na stolu su rastvorene karte. Izvlače se prvi kursevi navigacijskim pomagalicama — trokutima, šestarima — a potporučnik uzme štopericu u ruke. Prvi put na vježbi, Ubrzo radista, mornar Drago Zibrat izvjesti o tek prispjeloj depeši.

U kabini broda prilično je toplo. Da ne bi izlazila svježlost iz broda i tako otkrivala poziciju, vodnik I klase Dušan Latinović i vodnik Boris Dimčavski pobrinuše se da uđu hitro u kabinu kroz uski otvor, pa spustiše za sobom poklopac. Mora se priznati: nije im bilo lako u toj tjeskobnoj i vrućoj prostoriji.

KAO DA JE SVEČANOST

Sve se odigrava vrlo brzo. Pod palubom su odavno »nestali« mornari motoristi Franjo Gomerčić i Stanko Zemlja, zajedno sa MT vodnicima I klase Slobodanom Erovićem, komandirom brodskog odreda i Andrijom Jašarevićem, prvim motoristom.

Mašine pište... Brod se propinje jer komandant naređuje povećani broj okretaja motorima. Kazaljke nemirno titraju.

Brod kreće u torpedni napad. Oči gotovo svih članova posade, osim onih u mašinskom, netremice zure u crnu noć

ispred sebe. Živci napeti kao strune. Za sve njih ovi trenuci predstavljaju neku vrstu svečanosti, nepisano polaganje ispita po tek završenoj obuci. Ovo je praksa! Ozbiljna lica ovih mladih ljudi ulijevaju čovjeku koji ih promatra — poštovanje i povjerenje — odjednom.

Prije bi se reklo da brod lebdi nego što plovi.

— Naređuju jednovremeni okret u kurs... — opet se čuje glas signaliste.

— U kurs... Ostali osmatrajte dobro... I, javljajte ono što primjetite, — komanduje poručnik korvete.

Vodnik za kormilarskim točkom se napreže da što brže dovede brod u naredni kurs. Torpedni čamac se lako ispravlja ostavljajući za sobom bijelu pjenušavu brazdu.

Konačno, komandant je primio daljinu konvoja. Podaci za napad su mu odgovarali. Odmah je donio odluku.

Upravo je brod u borbeni kurs. Torpedisti mornari Mile Sofijanić i Jozo Jakoš stisnuše zube.

— Pali! naredi komandant.

Mornari pritisnuše rukom torpedni aparat i povukoše ručice mehanizma za opaljivanje.

Torpedo »jedan«, pa torpedo »dva« napustiše uz jak prasak, cijevi aparata. Pošto su zapljusnuli površinu mora, nestadoše u dubini, da bi se ubrzo pojavio njihov mjehurasti trag ispred pramca broda.

Pratili su ih uprti pogledi napregnute posade, po pošto se zatim pojavi i svjetlo iz pirnih glava torpeda koje je prolazilo ispod broda — cilja, bio je to za sve izraz olakšanja i zadovoljstva koji se vidno pojavio na licima i mornara i starješina.

Nad brodom su već »umirale« zvijezde, a ubrzo se pojavili i prvi sunčevi zraci. Vježba je za proteklu noć bila završena.

Sužet na pučini

Stanovnicima i gostima turističkog mjesta na južnom Jadranu bilo je sigurno veoma neobično, kad su vidjeli grupu brodskih oficira kako sa komandnog broda u ruci, pored dvogleda i drugog pribora nose i pravu pravcatu zimsku bundu. Živa u termometru penjala se toga popodneva i preko 30° Celzijevih! Pa, ipak, svakom od njih pod rukom je bila bunda.

Na glavi lukobrana čekala je privezana topovnjača. Oficiri se šutke ukrcaše, pa motori brzo počеше pjevati svoju »labudovu pjesmu« udaljujući brod od luke, da bi malo zatim i brod i buka nestali za manjim otočićem prema pučini. Bijeli pjenušavi trag dobro se razaznao u noćnoj tmini.

— Uključite radar! — naredio je komandant broda kada su iz rada isključeni brodski motori. Brod je plutao, tih i nevidljiv. — Vi, potporučniče, sakupite posadu na krmi i objasnite zadatak. Noćas će nam bunde biti potrebne... vrlo su brzi ovi brodovi, a zdravlje treba sačuvati.

Potporučnik odzdravi propisno, vojnički, pa se sa mosta uputi na krmu. Na brodskom satu se moglo očitati: 21.30 časova. Iako daljina od drugog broda nije bila velika, teško je bilo uočiti i njegovu poziciju.

Počela je lukava ratna igra.

— Naš je zadatak, drugovi, da po otkrivanju konvoja napadnemo pojedinačno brodove. To će biti skoro pravi noćni boj... Traži se od svakog potrebna disciplina i tačnost pri izvršenju zadatka i svake komande posebno! Jer, pogriješi li jedan, griješi cijela posada. — govorio je mornarima pomoćnik komandanta.

Odjednom, eterom počеше stizati radio-signali. Vodnik I klase, radio-telegrafista Veljko Radonić potraži slušalice i pritisne taster.

— Komandant sastava naređuje da budemo spremni — izvještava vodnik Radonić komandanta. — Naročito pojačati osmatranje, jer je vidljivost vrlo slaba.

— Ma, ne bi mogao taj neprijatelj tek tako baš ispred nosa da nam se provuče a da ga ne primijetimo — komentarišu mornari.

— Svrha je primijetiti ga što dalje, ko prvi primijeti za njega je manje iznenađenja.

— A što će onda da rade naši radaristi?

— Imaju oni posla. Čim ih uključe i pronađu, onda je sve gotovo. Samo, da znaš: tehnika je tehnika, a čovjek je čovjek. Treba se uzdati i u jedno i drugo, pa nećeš pogriješiti.

Noć bez mjesecine, ona divna noć na otvorenom moru, na kojoj se poslije vrućeg i naporno provedenog julskog dana u brodskim prostorijama, može zaspati u tren oka.

— Začudo je ovako mirno more, iako gotovo nikad nije tako ravno. — kaže kapetan korvete.

Spreмноj posadi na jednoj topovnjači nije mogao da izbjegne cilj

— Samo neka potraje ovako nekoliko narednih dana i noći, dok traje vježba, pa će sve biti kako samo poželjeti možeš — dodaje kapetan fregate. — Bolje je sigurno svima nama ovako, nego na onim valovima koji te tjeraju da se kupaš po sili zakona stihije. Znaš da i najstariji pomorci uvijek pričaju lakše o lijepim danima.

UDALJENOST SE SMANJILA

Nekoliko članova posade pođe na krmu, da »povuče« koji dim cigarete. Jer, poslije nema pušenja sve do uplovljenja na sidrište.

— Vidim neke sjene na ekranu! — javi se radarista mornar Lasan Cvitan.

— Ima li ih mnogo?

— Mnogo!

— Koliko bi ih po prilici moglo biti? — pita komandant radaristu.

— Da pogledam ja, družo komandante? — reče potporučnik, pa pošto dobije potvrđan odgovor, hitro se spusti u kabinu iako je raniju noć proveo u brodskom obavještajnom centru zajedno sa radio-telegrafistima.

Pogleda na zaslom ekrana i kad se uvjeri da se »mrlje« kreću, zaključi da su to plovni objekti.

— Sigurno je to konvoj, družo komandante!

Daljina je bila vjerojatno dosta velika, kad komandant uze da pogleda u priručnik. Očito, imao je dosta vremena do početka napada.

Upravo se tada radio-vezom javio i komandant sastava.

Komandant broda je shvatio njegovo naređenje. Bacio je brzi pogled po palubi. Kad je vidio da je sve u redu, pritisnuo je dugme sirene.

— Borbena uzbuna!

— Uh, odoše najsladi dimovi. — reče neko od strasnih pušača na krmu.

Opušci zasvjetlucaše kao svitci i nestadoše preko palube u morskoj brazdi. Mornari prihvaćuše pojaseve za spascavanje i trčeći zauzeše svoja mjesta na borbenim stanicama.

— Lucijane, kurs?

— 327... tri dva sedam.

Komandant odredi drugi pravac vodniku Lucijanu Krožili, koji naglo poče s okretanjem kormilarskog točka, da bi što prije brod usmjerio u naređenom pravcu.

Potporučnik ode u BOC.

Sada je već dvadeset i tri sata. Svi ćute. I rade. Na pramčanom topu su mornari Mato Andrić i Žarko Maksimović. S njima je i mornar Marjan Marić. Do malo prije su još časkali zavaljeni kraj podnožja topovskog postolja.

— Ja mislim da mi je ovo zadnja vježba na ratnom brodu — kaže mornar Andrić — Dvadeset i dva mjeseca sam već u Armiji. Uskoro ću u rodni Kakanj, pa u Vareš... Tamo sam i prije vojske osam mjeseci radio.

Sada je Andrićeva desna noga na topovskoj pedali za okidanje.

Na lijevom topu je mornar Anton Kokot, a na desnom Refik Nahodović. I Refik će ubrzo iz Armije. Prije dolaska na topovnjaču, vojnikovao je devet mjeseci na jednom razaraču. Zaposjednuta su i ostala oruđa na palubi.

— Nikad ne bih napustio topovnjaču koliko sam je zavolio, kao i ljude na njoj. — kratko se ispovjedi Refik koji će kad napusti siz poći u svoja Pljevlja da nastavi bravarski poziv.

Mornari motoristi Anton Knavs i Mirko Fluernik, s vodnikom Dušanom Jovanovićem su u motornom prostoru. Na znak komandanta, vodnik I klase Lapor Jakovljević uvuče glavu pod palubu i za sobom spusti poklopac. Motori zabrektaše.

Dvadeset i tri sata je i petnaest minuta. Odred je spreman za napad. Plovi u tamnoj noći, vješto manevrirajući i zauzimajući borbeni kurs prema svom plijenu

Signalista sroči jedan telegram i brzo ga odnese komandantu broda.

NEIZBROJENI POGOCI

Sve je pripremljeno, sve je proračunato. Samo da se pojavi cilj, da se s njim stupi u vizuelni kontakt.

Mornari upraviše topovske cijevi u pravcu kojeg je naredio artiljerijski podoficir.

— Sad će biti što će biti — primjeti mornar Andro Blažević, držeći se čvrsto najbliže vjetrolovke.

— Kurs?

— Nula nula osam... — očita vodnik Krožila hladno i ozbiljno.

Komandant naredi okret, pa brod poskoči na vlastitim valovima nekoliko puta i zauzme mjesto u stroju. Vodnik stisne zube, znajući da će ga polititi pramčani val. Već je godinu dana na brodu a tek mu je dvadeseta. Uostalom, ovdje su svi mladi.

S brzinom broda, valovima koji su polijevali i rosom koja je osjetno padala po znojnim košuljama, osjeti se i hladnoća. Mornari, pa i starješine, potražiše bunde. Neki uzeše i one sa vunanim uloškom.

Mrlje na ekranu postale su sada već toliko razgovjetne, da bi se, kad bi bila upaljena poziciona svjetla, golim okom lako mogao raspoznati svaki brod konvoja.

Tačno je 23.35 sati komandant naredi napad na konvoj, pošto se jedva otarasi nekih »neprijateljskih« topovnjača iz neposrednog osiguranja konvoja.

Novi signal izazva novi prasak svjetala. Pravi noćni boj. Mnogo je brodova u tom »buketu«, ali se mlade starješine umješno snalaze i u ovoj situaciji. Mornari samouvjereno vladaju — palubom i oruđima. Napeto reagiraju na svaku promjenu situacije i naređenja komandanta.

— A, da je tek ovo prava borba... vidjeli bi oni svoga boga — prozbori neko u tmimi sa pramca.

Brodovi plove u naređenim kursovima. Komandanti prelaze na samostalni izbor cilja. Granate cijepaju ustajali zrak. Zora samo što nije...

Poručnik fregate naredi kormilaru da okreće kormilo sasvim desno. Brod zaplovi u rejon prikupljanja. Bio je to ujedno i signal da je ova noć na moru uspješno prebrođena. Ubrzo, topovnjače su jedna za drugom plovile prema uvali u maskirni vez. Posade će dobiti zasluženi počinak.